

A Könyvmolyképző Kiadó három új mesekönyve

Mese a jóságos egyszarvúról

Milyen állat az egyszarvú? A könyv színes borítója kecses, lóra vagy inkább antilopra emlékeztető, fehér sörényű, sodrott szarvú négylábút ábrázol festői környezetben egy teknősbéka társaságában. És a valóságban?

A *Pallas Nagy Lexikonában* (1892–96) ehhez hasonló leírást találunk. Eszerint az egyszarvú mesés állat lóalakkal, homloka közepén egyenes, hegyes szarvval, mely veszélyben fegyverül szolgál. Hazájának Indiát vagy Afrikát tartották. Már Aristotelés, Plinius és Aelianus is említik, anélkül, hogy látták volna.

A lexikon szerint újabb időkben is hangoztatják ez állatok létezését, olyan kutatók, akik a Fokföldtől, mások Nubiából nyomultak előre Afrika belsejébe, mint pl. Katte, Rüppel, Fresnel Müller stb. és a sziklafalakon rajzokat találtak az egyszarvúakról. Müller J. W. Az egyszarvú történelmi és természettudományi szempontból című művében az állat létezését tudományos okokkal igyekezett bizonyítani. Elméletét azzal cáfolták, hogy anatómiai okokból lehetetlen egy olyan állat létezése, melynek egyetlen valódi szarva legyen, és az ilyen állatokról szóló adatok csakis a hiányos rajzolatokból eredhettek, amelyekkel a bennszülöttek bizonyos egyenesszarvú antilopokat igyekeztek ábrázolni, melyek priofilban és a távlatban elemi ismeretei nélkül rajzolva egyszarvúaknak látszottak. A lexikon szerint gyakran értenek egyszarvún rinocéroszt vagy orrszarvút is. A középkorban a szüziességek vagy szent Justinának jelképéül is szolgált.

Az 1912-es *Révai Nagy Lexikonban* ugyanezt a szöveget találjuk az egyszarvúról, csak lerövidítve: elmaradtak az ókori gondolkodók, az Afrika - kutatók.

Szegény Unicornis! 1962-ben az *Új Magyar Lexikonból* teljesen kiszorult. De csak pár évtizedig. A XX. század végének nagy magyar vállalkozása, a *Magyar Nagylexikon* ismét foglalkozik ezzel a csodás állattal, immár elfogadható magyarázattal.

Az egyszarvú vagy unicornis (lat.): hosszú, egyenes szarvú, mitikus állat, a legkorábbi hagyományokban bika-, a későbbiekben ló-, olykor kecsketesttel. Legkorábbi ábrázolásai az Indus-völgyi kultúra idejéből valók, (Kr. E. 3. évezred), majd megjelent a Ny-ázsiai és a korai európai (görög, latin) mitológiákban is. Általában valóban létező, távoli országbeli (indiai vagy afrikai) állatnak tartották. A korai kereszténység szimbolikájában a tisztaságot és a szüziességet testesítette meg. Eltávolodva Európától, az egyszarvú a keleti mitológiában is megjelent, itt csi-lin néven a Jóság jelképe, állítólagos megjelenése a felvirágzás, az ideális korszak eljövételének számított.

Így nem véletlen, hogy Peter S. Beagle jóvoltából, különleges alakjával és gyógyító varázserejével bevonult a fantasy irodalomba is. Esetében már az is érdekes, hogy amerikai létére hogyan talált rá több könyvének főszereplőjére az egyszarvú alakjában!

Jó, hogy rátalált: kell a romantika, a képzelet szárnyalása kissé földhözragadt világunkban. Hiányoznak mindennapjainkból a tündérek, csodatevő manók, a rettenthetlen hősök, szép hercegnők, a mindent helyrehozó, gyógyító varázslat. Lassan kiüresedik a Szépség fogalma, hovatovább csak az éppen aktuális filmsztárokra asszociálunk, elfelejtve, hogy képzeletünkben élővé válhat a természet sok-sok apró csodája: az éneklő pillangó, a beszélő cicus, a szerelmes fa, s az egyszarvú kedves erdeje, ahol mindig ta-

vasz van, mert megállt az idő. Nem tudjuk letenni a könyvet, mert kíváncsian várjuk: mi történik a csodálatos szépségű és varázserejű állattal, ha elhagyja ezt az örökzöld erdőt a szívének kedves állataival, hogy megkeresse eltűnt testvéreit. Nem erről szól a földi ember története is, hogy magához hasonló társakat keres?

A fantázia világában elképzeltető a skizofrén pillangó is, aki az emberektől tanult szövegekkel, versekkel és halandzsával próbálja a négy lábút elkábítani, végül mégis elárulja, hogy a Vörös Bikát és gazdáját kell keresnie, ha társai nyomát szeretné fellelni.

De nem olyan egyszerű a többiek megtalálása! Nehézségekkel és csalódásokkal teli úton kell haladnia, mesebeli próbákat leküzdeni, varázserejét más erővel szembeállítani – hogy eleget tegyen a fantasy irodalom és az olvasó elvárásainak.

Segítőtársakat is talál útja során. Elsőként egy ügyetlen, de jószándékú varázslót, aki a nagy „varázst” várja, amely megszabadítja majd az örök élet kínos emberi történéseitől és saját kisebbségi komplexusától. Kalandos útjukon kiszabadítják az éjszaka lényeit Fortuna anyó varázslata alól, majd rablók tanyájára tévednek. Itt csatlakozik hozzájuk céltalan és csalódott életétől menekülve egy földi asszony, aki az egy-szarvú kedvéért vállalja a viszontagságokat. Ő mutatja meg a Vörös Bika birodalmába vezető utat. Következő állomás céljuk előtt az elátkozott város: addig kell jólétben élniük, míg a városbeliek közül valaki meg nem öli a vörös szörnyeteget. Ezért idegenek nem telepedhetnek le, gyermekeket nem nemzenek, nehogy a jóslat beteljesedjék. Ők már többet tudnak a rettegett királyról és védelmezőjéről mesélni. Hőseink nem is várnak sokáig: elindulnak a Gonoszság birodalmába... A kísérteties vár újabb próbatételek színhelye, amelyet szereplőink közösen élnek át; hátborzongató koponya, boldóra, időtlen idő nehezíti küldetésüket.

Mi lesz a történet vége? A mesékre jellemzően bekövetkezik a boldog vég, de a meseszöveg sok váratlan meglepetést tartogat a fantasy jóvoltából – végig izgalmas a történet és különleges a befejezése is.

Ahogy szeretnénk és vártuk: győzött a Szépség és a Jóság a Gonosz fölött. Ha nem is a sablonos médiatermékek befejeződéséhez hasonlóan, de emberi számítások és remény szerint rendeződik a szereplők sorsa.

A meseszöveg mellett külön dicséretet érdemel a mű költői nyelvezete, a képszerű és találó szóhasználat, a fantázia és a valóság művészi, nyelvi ötvözete.

Peter S. Beagle: Az utolsó egyszarvú. Ciceró Könyvstúdió, 2004. 280 p. Az Utószót Komáromi Gabriella írta.

Cicus és a Büdös Macskák háborúja

Már a könyv borítója is figyelem felkeltő: a lila-zöld-narancsszín és a furcsa cicapofa kíváncsivá teszi az érdeklődőt, és ha kézbe vettük, következik a meglepetés: ujjunkkal is érzékelhetjük a Büdös Macskák tappancsnyomait. Csak örülni lehet, hogy a szagukat még nem közvetíti a borító!

A folytatás sem mindennapi: a belső lapon megismerkedhetünk a macska-szereposztással és máris élvezhetjük az író és a fordító – Zsélyi Ferenc – különleges humorát: a Tollsöprű nemzetséget Partvisnyél királytól Dr. Hambe-ig, az ellenség vezérétől Karmillótól és hitvesétől, Whip-Erától Le Fetyig. A felsorolást a macskahősök „arc-képcsarnoka” követi, és ha gyermekünk erre az oldalra lapoz, biztosan nem teszi le a könyvet: jobbnál jobb macskaportrékat nézgethet! A tréfás és találó nevek, a megmo-

solyogtató rajzok olvasásra készítetnek kicsiket és nagyokat. Egyikük sem fog csalódni: együtt izgulhat Cicussal a Tollsóprú nemzetség és a Bűdös macskák elszánt harcától a ...nem illik elárulni, mi lesz az emberi sorsokhoz hasonló boldog befejezés. S addig mennyi váratlan kaland és átváltozás!

Kate Williams, azaz Cicus és családja hamarosan kedves ismerősök lesznek az Olvasó számára, mivel nagyon emberi mindennapokat élnek. A mama pedáns üzletasszony, aki túl sokat parancsol és mindenkit megregulázna. Így leányát, Cicust is balettezésre kényszeríti súlytöbblete miatt, és zsírszegény tejjel nyakon öntött zabpelyhet kell ennie barna kenyérrel – pedig a sütit sokkal jobban szereti, különösen a csokisat! A sors azonban beleszól a kislány életébe. A Papától – aki régész és Egyiptomban elvesztett barátját nem tudja felejteni -, egy fehér téglácskát kap, amelyet Matskahegyi professzor küldött búcsúzóul. A kislány boldogan teszi farmerjába a csodakövet, legalább ez vigasztalja osztálytársa, a szép és gonoszkodó Emily csúfolódásától. A szűk és fordítva felvett dressz új gúnynevet és megszegyenítést jelent számára: nincs is kedve bemenni órára, inkább Prűszkh macskaisten alattvalója akar lenni, aki egykor Egyiptom uralkodója volt.

Máris a bonyodalom kellős közepében vagyunk: kívánsága teljesül – gyönyörű, baracklekvárszínű cicává változik. Emberként nem volt különleges, kövérnek és esetlennek tartotta magát, most szép és ügyes lett: szökell, ugrabugrál, tornázik – és csodálatosan szabadnak érzi magát. De csak addig, míg Emily megkarmolása után a szigorú tanárnő ki nem teszi a szűrét az utcára!

A kismacska még emberi gondolatokkal küszködve legyet és lepkét kóstol meg, megismerkedik a környékbeli jó és rossz macsekkel és sikerül elfogadtatnia magát saját macskájával is. Erik alias Böffenet admirális segít a visszaváltozásban, majd tőle tudja meg a Tollseprú nemzetséget fenyegető háburús helyzetet: valaki ellopta a Szent Szardíniát, a macskák jótevőjét, gondviselőjét. Aki ezt birtokolja, az legyőz mindenkit és megnövelheti vadászó területét.

A történet folytatása már-már emberi: Cicus megismerkedik a macskatársadalom elitjével, a királlyal és családjával, Ross Witz miniszterelnökkel és megkapja a Csupabáj Cicalány nevet a „megmacskásodott kapitány” címmel. A rang kötelez: segítenie kell megtalálni az ereklyét.

Sok izgalmas átváltozás következik, melynek során kislányként végre barátot talál, segít leleplezni cirmikémet, és sok macskakaland után rend lesz a macskatársadalomban is.

A történet folyamán egyéb váratlan meglepetések is érik a kismacskát: megjelenik a mesékben szokásos Adományozó, de nem a történet elején, hanem a közepén: ezzel is izgalmasabbá téve a cselekmény kibontakozását. Az Olvasó is megmozgathatja fantáziáját: hogyan menekülhet meg az emberi lét nyűgétől, a kicsinyeskedéstől vagy a kedvezőtlen testi adottságoktól egy-egy ügyes kutató!

Az átváltozások és a meseszöveg egy kicsit a fantasy világába repít bennünket: de azért még nem szakadunk el a valóságtól, csak kóstolgatjuk a lehetőséget: mi lenne, ha...Igen, akkor valószínű, hogy más konfliktusokba bonyolódnánk. Ha nem a gyerekkünkkel, akkor a macskákkal, ha nem a macskákkal, akkor az egerekkel...

Lehet, hogy az állatokkal jobban szót értenénk? Vagy éppen azért szeretjük őket, mert nem beszélnek vissza?

A magam gyermekkorának macskatörténetei idéződnek fel: a sokunk által kedvelt és többször megfilmesített Csizmás kandúr, aki háromszor segítette ki gazdáját a baj-

ból, és még a Varázslót is legyőzte agyafúrt ötletével. Sokáig kedvencem és gyermekeim kedves hőse volt kis Mukk, akinek életét az elkényeztetett macskák keserítették meg, míg végül minden jóra fordult. Ezek a történetek is példázzák, mennyire hozzánk nőttek ezek a hűséges háziállatok, és mennyi érdekes történet hőseivé váltak.

Akár így, akár úgy, érdemes elolvasni a könyvet: megtanít bennünket sajátmagunk elfogadására és arra az egyszerű titokra, hogy képzeletünk segítségével mindenre képesek lehetünk. Még ellenségeinkkel is kibékülhetünk.

Kata Saunders: Cicus és a Bűdös Macskák háborúja. Szeged: Könyvmolyképző Kiadó, 2004. 237p.

Cincin Lovag legendája

Megrázó, megható, elgondolkoztató könyv, nem ártana, ha esténként inkább felnőttek olvasnák fel a gyerekeknek. Erre azért is szükség lenne, mert csak a felnőttek világából származhat annyi szenvedés, amelyet a kiközösítés, fogyatékoság, másság okoz e reális mese állat- és emberhőseinek, s nem biztos, hogy a mai kis olvasók pontosan értik a szöveget és a helyzeteket, még abban az esetben sem, ha királyi palotában játszódik.

Mi vár arra az egérkére, aki kicsinek születik, idő előtt kinyílik a szeme, óriási a füle és nem morzsát gyűjtöget, hanem zenét hallgat és rágcsálás helyett mesét olvas a könyvtárban?

Mi lesz annak a kislánynak a sorsa, akinek meghal édesanyja és az édesapa a vásárban cselédnek adja egy tyúkért, piros kendőért és bagóért, s akit gazdája süketre pofoz?

Hogyan kapja vissza kislányát a rövidlátó király, aki felesége halála óta gyűlöli az állatokat?

Ami engem illet, én az egerektől és a patkányoktól is félek – még a filmbeliektől is –, de ezt az egérfiút mégis megsajnáltam: elfordult tőle egész családja, az Egértanács halálra ítélte, de Borsószem hercegnő iránt érzett szerelme hőssé teszi.

Az egértársadalomban csak egy segítőtársa akad, aki maga is különleges – morzsa helyett zellert eszik –, ezért megérti Cincint és a vörös orsóval segíti küldetését.

A patkány Luci Ferkóval már nehezebben barátkoztam meg – de a földalatti világban ő is elütött társaitól: azok csak a sötétséget, bűzt, a szenvedés szagát szerették, míg ő mindig a fényre, pompára, csillogásra kíváncszott – ez okozza nagyra törő vágyait, amelyből félelmetes terv születik a szépséges hercegnő börtönbe vetésére.

A gyermek Göbe baba története összeszorítja az ember szívét s mintegy szemléletes példázata annak, hogy a gyermekkori traumák hogyan változtatják meg az ember gyerekének lelkét, hogyan jut el akár a gyilkolásig is, hogy csillogó vágyait megvalósítsa. Pedig csak egyetlen kívánsága van, amely megváltoztatná egész életét: az anyukáját szeretné visszakapni!

Különlegesek a többi emberszereplők is, érzelmeik szinte freudi mélységekig hullámláznak: a szerelem, gyász, gonoszság, irigység, hatalomvágy, gyilkolás, utálat, eltasztás, vitatható anyai és apai szeretet, kitagadás, megtagadás. Mindezeket a történet végén Borsószem hercegnő megbocsátó szeretete fogja megváltoztatni és a levesfőzés...

A meséből nem hiányzik a kulináris élvezetekre való hivatkozás sem, ebben a történetben éppen a húsleves a tragédia és a megbocsátás szimbóluma, mint egyetlen közös dolog, amely összekapcsolja az embereket az állatokkal, a királyt az alattvalókkal,

a jó barátot az ellenséggel, a föld alatti sötétséget a napfényes felszínnel. Sok igazság van benne, hogy a terített asztal kibékíti a haragvókat.

A könyv 52 rövidebb fejezetre tagolódik és meseszinten valamennyi rész tartalmaz megszívlelendő morális tanácsokat, ezekből néhány izelítőül: akik nem állnak be a sorba, akár egerekről, akár emberekről van szó, azokra mindig különleges sors vár...az Isten veled! fájdalmas kifejezés, bármilyen nyelven is búcsúznak így tőlünk, ezek a szavak semmi jót nem ígérnek a jövőre vonatkozóan...nem a szenvedés a cél, hanem a fény...minden élőlénynek van lelke: a szívét mindenkinek össze lehet törni...mindenek, ami teszünk, Olvasóm, következményei vannak...és így tovább.

Az író szándéka nyilvánvaló: a mese hatása nemcsak a történet maga, hanem a benne rejlő erkölcsi mondanivaló, amelyet a szereplők tetteikkel képviselnek.

Sajátságos humorral és mesefordulatokkal éri el az alkotó, hogy az érzelmekben gazdag történet mégsem végződik könnyekkel, nem érzünk szorongást, utálatot a szereplők iránt a könyv befejeztével. Ez csak úgy lehetséges, hogy a világot és hőseit úgy szereti, ahogyan a valóság és képzelete megalkotta őket. A szerelem és a szeretet pedig mindenkit képes jóvá varázsolni, akár király, akár egérke az illető.

NAGYNÉ ÁMENT ERZSÉBET

Kate DiCamilló – Timothy Basil Ering: Cincin Lovag legendája, egy kiséger, egy hercegnő, egy kis leves és egy orsó vörös cérna története. Szeged: Könyvmolyképző Kiadó, 2005.

A Könyv és Nevelés az Interneten is megjelenik

Folyóiratunk, a Könyv és Nevelés (KéN), 2005-től elektronikus formában is megjelenik.

A nyomtatott kiadás teljes anyaga mellett, cikkeink színes fényképekkel és ábrákkal jelenhetnek meg, a hipertext struktúra lehetőséget ad a tanulmányok és a jegyzetek tartalmi és idegen nyelvi gazdagítására. A hipermédia előnyeit az illusztráció-igényes tankönyv- és taneszköz-kritikai, ill. az olvasás- és neveléstörténeti rovat kamatoztatja. Egy-egy tanulmány esetén, a hivatkozott nyomtatott forrásokat beillesztjük, az internetes hivatkozásokat csatoljuk.

Az elektronikus kiadás (e-KéN) közvetlenül elérhető a www.eken.opkm.hu honlapon és az OPKM honlapjáról is, a lap megjelenését követő 3. héten.

N. A.

A tanulmányok címe melletti piktogram azt jelzi, hogy a cikk elektronikus változata további információkat tartalmaz.